

Keskkonnaamet

info@keskkonnaamet.ee

Koopia:

Lp Kaie Eha

kaie.eha@keskkonnaamet.ee

Meie 06.05.2022 nr 2022/92

Seisukoht Matsalu rahvusparki kaitse-eeskirja muutmise osas

Olles osalenud 18.04.2022 toimunud Matsalu rahvusparki kaitse-eeskirja muudetud eelnõud tutvustaval infopäeval ja 19.04.2022 Keskkonnaameti ja kaluritevahelisel kohtumisel, tunneme endiselt tõsist muret rannakalanduse võimalikkuse ja jätkusuutlikkuse pärast Matsalu piirkonnas.

Järgnevalt esitame taaskord oma ettepanekud ja selgitused Matsalu rahvusparki kaitse-eeskirja täiendamiseks ja muutmiseks:

1. Lisada kaitse-eesmärgiks rannakalanduse traditsioonide säilitamine

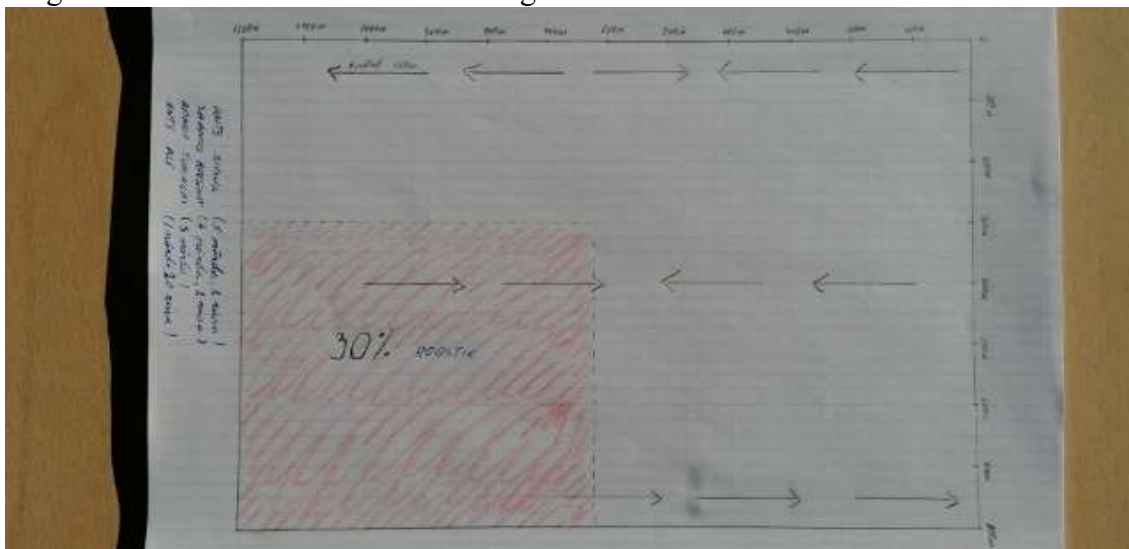
Üle poole Matsalu rahvusparki territooriumist on veeala kus on aastasadu toimunud rannapüük. Matsalu rahvuspark on piirkond, kus on põimunud nii kultuur-ajaloolisi kui looduslikke väärtusi, mille säilitamine on oluline nii kultuuri kui ka rahvusliku või kohaliku identiteedi seisukohalt. Kuigi kavandatud eelnõus ja seletuskirjas on mainitud traditsioonilisi kalapüügivahendeid, ei võimalda seatud piirangud nende kestlikku kasutust jätkata. Eelnõus kirjeldatud kaitse-eesmärgid ei maini samuti rannapüügi olemasolu. Võrdluseks on Lahemaa kaitse-eesmärgina esitatud nii traditsiooniline rannapüük, tasakaalustatud keskkonnakasutus ja piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuri, taluarhitektuuri ning rahvakultuuri säilitamine. Rõhuasetusena tuleb mainida just tasakaalustatud keskkonnakasutust, sest kohalikud rannakalurid on oma kodukandi loodusväärtuste säilimisest kõige enam huvitatud ning seltsina tervikuna toimub ka jätkusuutlik ressursside ning püügikoormuse jaotumine.

2. Suurendada Ruubalahe sihtkaitsevööndi osakaalu Siselahe sihtkaitsevööndis

Siselahe sihtkaitsevööndis on seni lubatud traditsiooniline kalapüük suunatud kordades väiksemale alale. Eelnõus on Ruubalahe uueks pindalaks määratud ca 100 ha ja ala külgede pikkused ca 800x1200m. Ruubalaht on väga madala veetasemega piirkond, kus jõgedest kandub setet ning roog kasvab suurte kogumitena. Plaanitud alast ca 30% on taimestiku ja veetaseme tõttu püügivahendite kasutamiseks kõlbmatu. Kui sama tendents jätkub, muutub tõenäoliselt järgmise 10 aasta jooksul ka ülejäänud planeeritavast alast kalastuse mõttes kasutuskõlbmatuks.

Kuna alal on lubatud kasutada ainult madalapõhjalisi puupaate ja traditsioonilisi ääremõrdasid, siis sellisele alale ei mahu praegu ala kasutavate kalurite püügivahendid. Ruubalahes on kasutusel 150m pikkuste tiibadega mõrrad, mille puhul kehtib minimaalselt 300m pikkune vahe järgmise püügivahendiga. Samuti tuleb arvestada roomassiividega ning seetõttu väheneb kasutatav ala veelgi.

Eelnevast tulenevalt on seltsi ettepanek määratleda Ruubalaht Siselahe sihtkaitsevööndis vabavee alana järgnevalt:

Eelnõus lubatud kalastusperioodi ajal (1. juuli – 28. veebruar) ei toimu kalade siiret ja pesitsemist ning mõrdade tühjendamine toimub pika intervalliga ning lühikese aja jooksul, mis roostikus toituvaid linde vähe häirib.

3. Rannikumere sihtkaitsevööndis vähendada liikumispiirangut ning kutselistel lubada lõkspüünistega kalastus perioodidel JKL – 01.06 ja 01.09 – JKT.

Praeguses kavandis pakutud erandi perioodid (15.05-30.06; 01.09-15.09; 15.10-15.11) lõkspüünise kasutamiseks ei ole kalastuseks sobivad – 15. maiks on kala juba rannikult ära liikunud ning septembris ei hakka keegi kaheks nädalaks mõrdasid sisse panema (mõrra joonis all pool). Kutselistel lubada lõkspüünistega kalastus jääkatte lagunemisest või jääkatte puudumisel 1.märtsist kuni 1.juunini ja 1. septembrist kuni jääkatte tekkimiseni.

Rannikumere sihtkaitsevööndis on lindude sügisränne enamasti lõppenud juba oktoobri esimeses pooles, seega ei ole põhjendatud liikumispiirangu seadmine veel kuu vältel kuni 15. novembrini. Seda kinnitavad ka linnuturiste majutavad ettevõtted, kelle sõnul lõppevad linnuvaatlejate külastused koos rändlindude lahkumisega oktoobri esimeses pooles. Mõrdade kasutamisel rändeperioodi vältel on tegemist ajutiste ja lühiajaliste häiringutega (10-20 minutit). Matsalu kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirjas on viidatud, et linnud on oluliselt tundlikumad juhukülaliste häiringu osas, kuid kutseliste kalurite puhul linnud ei tõuse lendu või teevad seda oluliselt väiksemalt distantisilt. Kohalikud kalurid on kursis olulisemate aladega ning nende huvi pole linde hirmutada ning saagi nõudmine

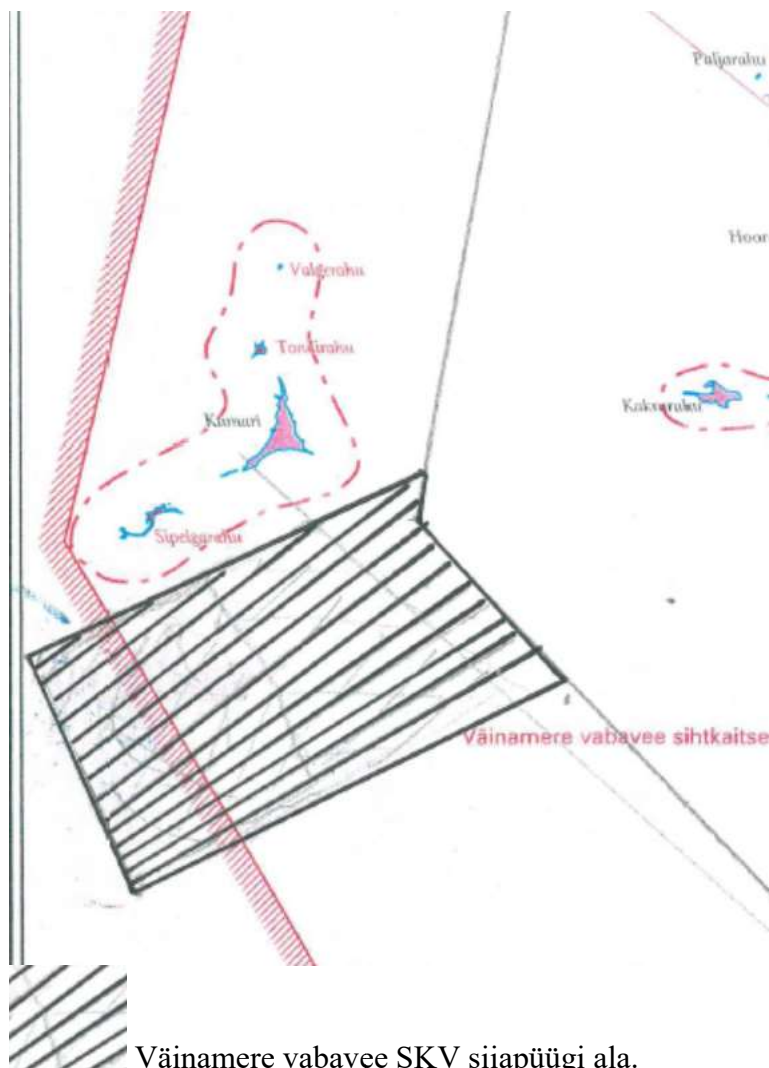
toimub kiirelt – niisama merele aega viitma ei jääda.

4. Nõuda hülgekindlate paneelide kasutamist ainult avavee mõrdadele

Ääremõrdasid on 2 tüüpi – kuni 1m ja kuni 3m. Hülged nendesse ei satu ning kalurite eesmärk on samuti teha endast olenev, et hüljes mõrda ei pääseks. Paneelide kasutamisel väiksemate mõrdade puhul ummistub mõrrasuu vetikatega, mõrrast ei saa muda välja valada või mõrda ei saa üldse enam kätte, kui see nii vetikate kui mudaga täitub. Seega ei ole hülgekindla paneeli kasutamine nende mõrdade puhul otstarbekas.

5. Lubada Kumari leel (Väinamere läänepoolne sihtkaitsevöönd) kevadine siiapüük

Kumari lee asub vähemalt kilomeetri kaugusel lähimast reservadi välispiirist, mistõttu tõenäosus lindude või hüljeste häirimiseks on väga väike. Samuti toimub liikumine lühikese aja vältel ning pika intervalliga.

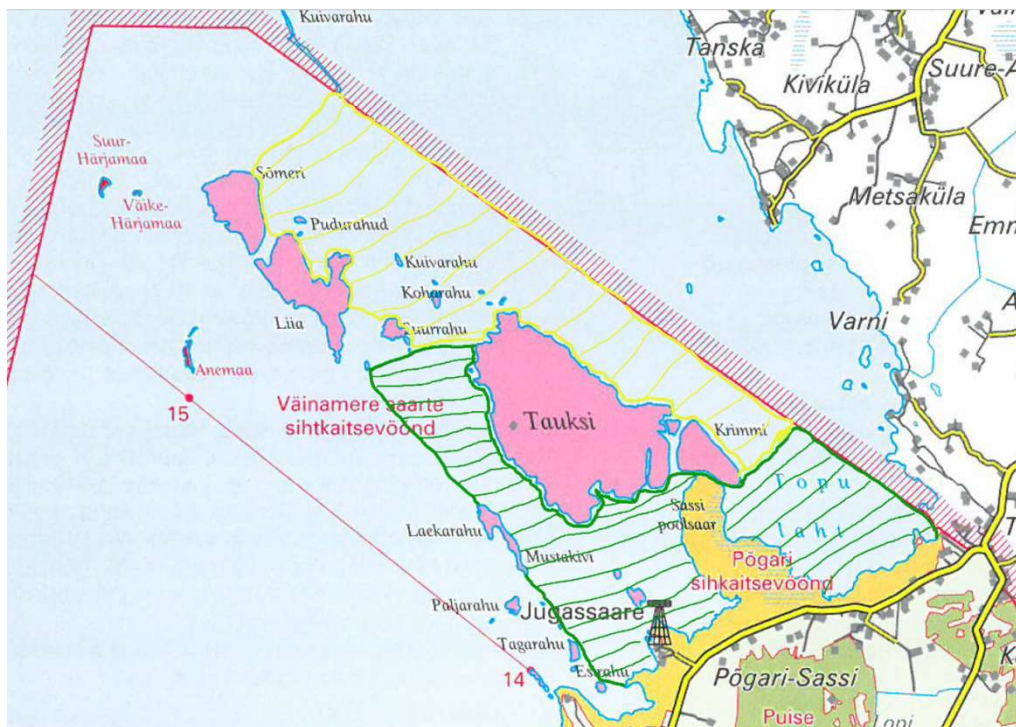

Väinamere vabavee SKV siiapüügi ala.

6. Laiendada Topu sihtkaitsevöönd kuni laidude rannajooneni, lubada Saarte sihtkaitsevööndis lõks- ja nakkepüünistega püük 15.07-01.03

Topu lahes kaoks uue eelnõu kohaselt ära võimalus mõrdasid kasutada, kuna neid pole kuhugi kinnitada – uus vööndi piir läheb rohkem kui 200 m kauguselt laidude rannajoonest ning seetõttu pole tiivaseid võimalik kinnitada. Lõkspüümis kinnitub aga alati kaldasse ehk püünise juhtiivas hakkab jooksuma kaldast ca 200m merre 2-3m sügavusse.

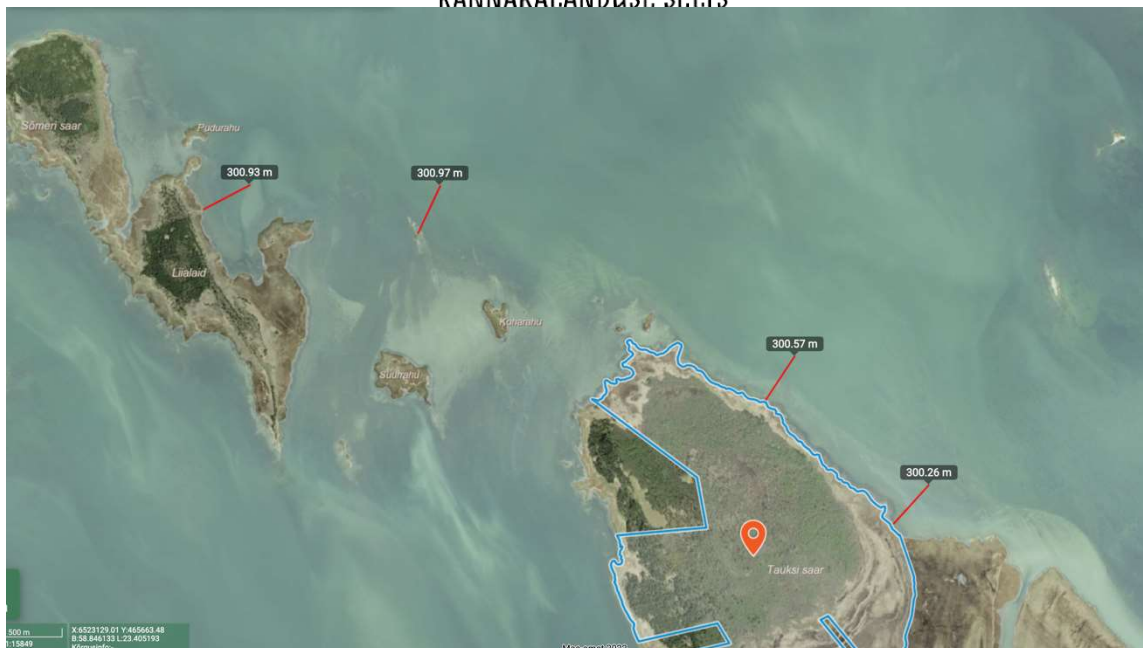
Topu SKV, kus lõkspüünistega on lubatud püüda aastaringselt ning nakkepüünistega 15.07-01.03.

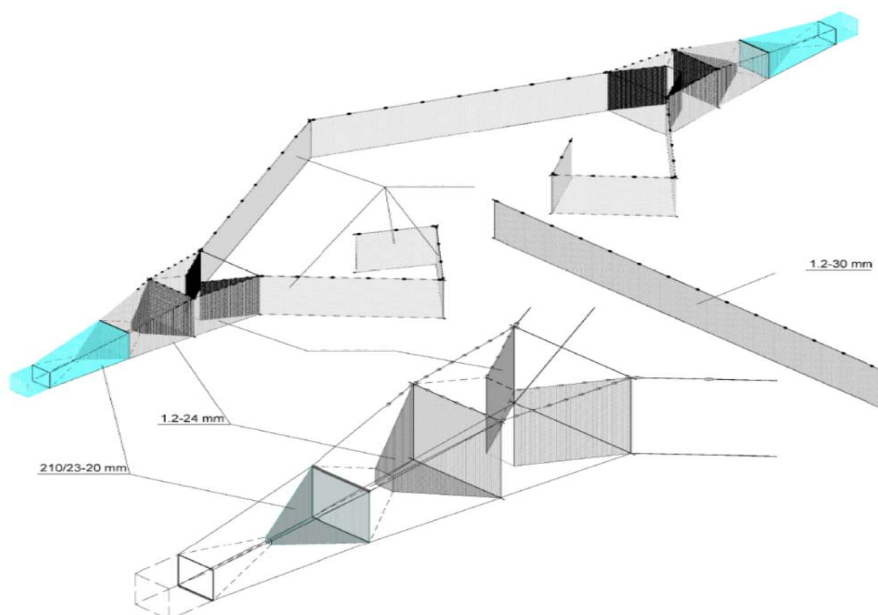
Saarte SKV, kus lõks- ja nakkepüünistega on lubatud püüda 15.07-01.03

Alal püütakse kala kuni 10 mõrraga, mõrrad pannakse sisse enne liikumispiorangu ja rännete algust kohe pärast jää minemist ning kuigi tiivas kinnitatakse laidude lähedal madalasse vette, siis saaki nõudmas käiakse vähemalt ca 300 meetri kaugusel, mis tagab laia puhvertsooni veel liikumise ja laiul peatuvate lindude vahel. Seega häiring praktiliselt puudub.

Allpool on näha kaugused, kuidas lõkspüüniste juhtaed koos kariaedadega kaldast merre jooksevad:

Lõkspüünise joonis:

Jooniselt on näha pikk juhtaed (240m pikk), lisaks kariaiad, mille mõlemal pool otstes on kalakotid (märgitud sinisega), kuhu kala sisse ujub ja mida rannakalurid 1-2 korda nädalas nõudmas käivad (see on ka ala, kus toimub liikumine). Ühekordne nõudmine võtab aega sõltuvalt kala kogusest ca 34-60 minutit.

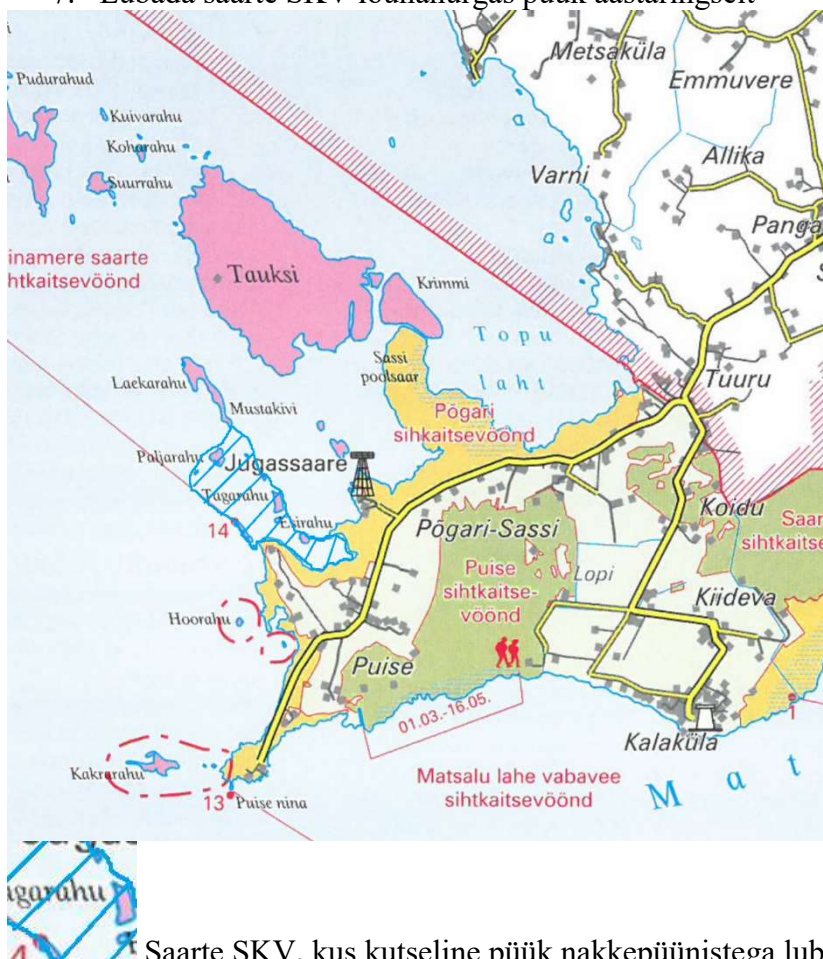
Saarte sihtkaitsevööndis (eelpool kaardil roheline viirutus) ei ole põhjendatud püügi keelamine pärast lindude pesitsusaja lõppu, kuna ka Sassi poolsaarel on loomade karjatamine pärast seda lubatud. Ettepanek on lubada kalapüük lõks-ja nakkepüünistega väljaspool lindude pesitsusaega ajavahemikul 15.07-01.03. Sarnaselt lõkspüünistele ei

püüta ka nakkepüünistega vahetult maismaa piiri lähedal, vaid sellest eemal (minimaalselt 1,5m sügavuses vees). Seega ei häiri kalapüük tegevust maismaal.

Eelnõus kirjeldatud kujul piirangute seadmine tähendab Topu piirkonna kalurite 80% kalapüügi lõppemist ja sissetulekute vähenemist.

7. Lubada saarte SKV lõunanurgas püük aastaringselt

Saarte SKV, kus kutseline püük nakkepüünistega lubatud aastaringselt.

Täieliku liikumis- ja kalapüügipiirangu seadmine Saarte sihtkaitsevööndi lõunanurgas ei ole põhjendatud ega proportsionaalne. Aastaringse keelu puhul kaotavad 100% oma kalapüügist saadavast sissetulekust kõik selle piirkonna kutselised rannakalurid. Kehtiva kaitse-eeskirja järgi on kutseline kalapüük nakkepüünistega lubatud Jugassaare sadama juures Esirahu, Tagarahu ja Siimurahu vahelisel veealal, kuid saartele mitte lähemal kui 200m aasta ringi. Lisaks on enamik neist rahudest kõrgvee ajal enamjaolt vee all. Sarnaselt eelpool kirjeldatule jääb rannakalur oma tegevuses nagunii kallastest eemale ning viibib veealal lühikese aja vältel. Seega häiring pesitsevatele lindudele puudub ja täiendava piirangu seadmine ei ole põhjendatud.

8. Mitte lubada harrastuskalureid aladele, kuhu neid seni pole lubatud

Kutselised kalurid ja harrastuskalurid on väga erineva käitumisprofiiliga ning sellest tulenevalt ka põhjustavad erineva ulatusega häiringuid. Kutseline kalur teab merepõhja

profiili ning mõistlikke liikumisteid, saaki käib nõudmas lühiajaliselt ning ei jäta maha prügi. Harrastuskalur tuleb vee peale aga aega veetma ning sageli toimub püük ainult püüdmise pärast – saak lastakse merre tagasi. Nii võib harrastaja veeta vee peal terved päevad ning oma tegevusega põhjustada ulatuslikku häiringut. Samuti on kohalikud kalurid nentunud, et pärast harrastajate hooaega peavad nad prügi koristamisega tegelema – plastik ja pakendid ning süttimisohhtlikud klaaspudelid on soovimatu nähtus looduskaitsealal.

Samuti tajutakse turistide ja külastajate poolt kutselisi ja harrastajaid erinevalt – kutselised, kui osa piirkonna elukeskkonnast ja pärandkultuurist, harrastajad, kui häiriv nähtus looduse kogemisel.

Rannikumere sihtkaitsevööndi avamisel harrastuspüügile ning sh ala suurendamine (joonis allpool) on otsene mõju piirkonna majutusettevõtete käivetele, lisaks ka rannakalurite sissetulekutele. Matsalu põhjakaldast kuni Loode-Eesti rannikuni loodusturiste majutavate ettevõtete käibed kokku on aastas ca 1 060 000 eurot, sellest ca poole (530 000 eurot) moodustavad linnu- ja loodusturistid. Harrastuspüügi ala laiendamisega kaasnev häirimine mõjutab läbi negatiivsete reisikirjade kogu loodusturistide hooaega ja tähendab piirkonnas keskmiselt min. 3 ööd viibivate välituristide arvu vähenemist. See aga toob kaasa harrastuspüügiga kaasneva häiringu suure negatiivse mõju loodusturismile ja selle käibe, suurusjärgus ca 20-50%, jättes aastaseks käibeks vaid ca 378 000 eurot.

Lühiajaliselt lahele saabuvate harrastuskalastajate poolt piirkonda jäetav tulu on minimaalne, kui üldse. Lisaks kaasneb hooletu suhtumine piirkonna olustiku ja elukorralduse vastu.

Lisaks võib eeldada, et sagenevad rannakalurite püüniste lõhkumised, mis tulenevad harrastuspüüdjate asjatundmatust käitumisest ja liiklemisest veealal (püünistesse sõidetakse sisse, mille tulemusena töötav vint püünise lõhub või lõigatakse püünis lihtsalt poide küljest lahti, mistõttu on see ohtlik kõigile veel liiklejatele, sh lindudele-loomadele).

Näited lõhutud püünistest, parandatud teise värviga (vigastused tekitatud töötava vindiga):

Kui rakendada kõiki piiranguid selliselt nagu need täna on Matsalu rahvusparki kaitse-eeskirja eelnõus toodud, siis kaotab väga suur osa kutselistest rannakaluritest oma peamisest sissetulekust.

Samuti on tehtud suuri investeeringuid püügiõiguse ja –vahendite soetamiseks või parendamiseks. Neist viimased suuresti ka PRIA toetuste toel, mis tähendab, et kui toetusega soetatud püügivahendeid kasutada ei ole võimalik, siis ei ole võimalik ka toetuse kasutamise eesmärke täita. See võib aga kalurile kaasa tuua täiendavad sanktsioonid ning tagasinõuded. Muutes rannakalandusega tegelemise sisuliselt võimatuks, tuleb riigil leida kompensatsioonimehhanismid, mis kataks kaluritele tekkivad kahjud ning tagaks nende tavapärase sissetuleku. Sarnast süsteemi on kasutatud ka Rootsis, kus kutselistele

kaluritele makstakse igakuist tasu perioodi eest, mil kala püüda ei ole võimalik.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Taavi Suitsberg
MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Selts
Juhatuse esimees

Koostanud Raina Jeeberg (info@lrs.ee, +37253019815)